

İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) Xankəndində keçirilən 17-ci Zirvə görüşü regional və iqtisadi əməkdaşlıq baxımından mühüm əhəmiyyətə malik hadisə hesab olunur. Bunun bir neçə əsas aspekti var. İlk növbədə qeyd etmək lazımdır ki, Xankəndində beynəlxalq təşkilatın tədbirinin keçirilməsi faktiki olaraq Qarabağın Azərbaycan torpağı kimi qəbul olunmasını və beynəlxalq miqyasda tanınmasını nümayiş etdirir. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin bu tədbirdə iştirakı həmin ölkələrin Azərbaycanın suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmətdir.

Qarabağda keçirilən beynəlxalq tədbirlər Azərbaycanın diplomatik uğurunu təsdiq edir

Digər tərəfdən, postmünaqişə dövrünün yeni mərhələsinə keçidi kimi xarakterizə olunan Zirvə görüşü regionun iqtisadi və diplomatik mərkəzə çevrildiyini göstərir. Xankəndidə belə bir tədbirin təşkili ölkənin reintegrasiya və bərpa prosesində çox mühüm rol oynayır. Çünki nəticə etibarilə bir sıra dövlət rəhbərlərinin tədbirdə birbaşa iştirak etməsi gələcəkdə bu ərazidə aparılacaq geniş bərpa və quruculuqda həmin ölkələrin şirkətlərinin investisiya yatırmasına, sərmayə qoymasına imkan yaradacaq. Proses artıq müəyyən mənadada ilkin mərhələni keçmişdir. Eyni zamanda, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının regionda fəallığının artması da gözəçarpan faktır. Xüsusilə Cənubi Qafqazda, o cümlədən Qarabağda keçirilən belə tədbir təşkilatın regional rolunu və nüfuzunu artırır, bu regionun önəmini bir daha ön plana çıxarır, təşkilatın üzv ölkələri arasında iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi üçün geniş imkanlar açan platformanın formalaşmasına xidmət edir. Qeyd etmək lazımdır ki, iqtisadi imkanlar, xüsusilə nəqliyyat və logistika layihələri üçün geniş perspektivlərin mövcudluğu bu tədbirdə aydın şəkildə göstərilib. Məsələn, Zəngəzur dəhlizinin ətrafında gedən son pozitiv proseslər İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına (ECO) üzv dövlətlərin diqqətindədir və ticarət əlaqələri ilə sərmayə imkanlarının müzakirəsi gələcək əməkdaşlıq layihələrinin qurulması baxımından çox vacibdir. Bu da öz növbəsində Qarabağ

bölgəsinin İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının fəaliyyət coğrafiyasına integrasiyasına geniş imkanlar açır və regionun iqtisadi sahələrinə qoşula biləcək.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə artıq bir neçə mühüm beynəlxalq tədbir keçirilmişdir. Məsələn, 2023-cü ildə Şuşada İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Nazirlər Şurasının iclası, 2024-cü ildə Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk qeyri-rəsmi Zirvə görüşü və bu ilin may ayında Laçında Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan rəhbərlərinin üçtərəfli Zirvə görüşü kimi önəmli toplantılar reallaşmışdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 2006-2012-ci illərdə Bakıda keçirilmiş iki zirvə görüşündən sonra üçüncüsünün məhz Qarabağda, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə keçirilməsi bu bölgənin strateji əhəmiyyətinin artdığını və Azərbaycanın regional liderlik mövqeyinin möhkəmləndiyini əks etdirir.

Xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, Prezident İlham Əliyev çıxışında beynəlxalq ictimaiyyətə olduqca mühüm mesajlar çatdırdı. Bu mesajların əsas məzisi isə işğaldan azad olunmuş ərazilərdəki humanitar təhlükələr, xüsusilə mina problemi ilə bağlı idi. Dövlət başçısı vurğuladı ki, dünyanın müxtəlif münaqişə yaşamış bölgələrində mina təhlükəsi illərlə aradan qalxmayan ciddi problemdir, yalnız beynəlxalq əməkdaşlıq və koordinasiya yolu ilə bu kimi problemləri effektiv şəkildə həll etmək müm-

kündür. Azərbaycan təcrübəsində bu məsələ daha da ağırlıdır. Belə ki, Ermənistanın işğal dövründə 1 milyondan çox mina basdırması Böyük Qayıdış proqramının reallaşmasına ciddi əngəllər yaradır. Ölkə başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycan bu problemin öhdəsindən təkcə başına gəlməyə çalışır və müəyyən nəticələrə nail olunub. Lakin mina təhlükəsi hələ də öz acı nəticələrini göstərməkdə davam edir. İndiyədək 400-dən çox soydaşımız mina partlayışları nəticəsində ya həyatını itirib, ya da ağır yaralanıb. Müvafiq dövlət qurumları minatəmizləmə istiqamətində ciddi səylər göstərilir. Artıq 16 şəhər və kənddə keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışı təmin edilib. Bu səylər nəticəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərdə 50 mindən artıq insan yaşayır, çalışır və təhsil alır. Lakin mina təhlükəsinin davam etməsi Böyük Qayıdışın daha geniş miqyasda və daha sürətli həyata keçirilməsinə əngəl törədir. Dövlət başçısı çıxışında beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət edərək Ermənistanın mina xəritələrini real və dəqiq şəkildə təqdim etməsi üçün təzyiqlərin artırılmasının vacibliyini bildirdi. Prezident, eyni zamanda, Qərbi Azərbaycandan deportasiya olunmuş soydaşlarımızın öz dədə-baba yurdlarına qayıdışı məsələsini də gündəmə gətirərək, bu prosesin ədalət və beynəlxalq hüquq prinsipləri çərçivəsində həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğuladı. Dövlət başçısı qeyd etdi ki, Azərbaycanın bu məsələdə artıq aydın şəkil-

də müəyyən etdiyi strateji yanaşmalar mövcuddur. Qərbi azərbaycanlıların öz doğma yurdlarına dinc şəkildə qayıtması üçün beynəlxalq təşkilatların üzərinə məsuliyyət düşür və bu istiqamətdə konkret addımlar atılmalıdır. Belə mühüm və tarixi məsələlərin iqtisadi qurumların platformasında dilə gətirilməsi, tədbirin siyasi çəkisini və beynəlxalq əhəmiyyətini daha da artırır. Prezidentin toxunduğu digər önəmli mövzulardan biri də Azərbaycanın "yaşıl gündəliyi" və iqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində atılan addımlarla bağlı oldu. Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etməsi bu istiqamətdə mühüm hadisə kimi qiymətləndirildi. Xüsusilə qeyd olundu ki, bir vaxtlar Ermənistanın işğal altında olan və beynəlxalq aləmdə "boz zona" kimi tanılan ərazilər bu gün ekoloji baxımdan dirçəldilir və "yaşıl zona"ya çevrilməkdədir. Bu proses yalnız bərpa deyil, həm də davamlı inkişaf və global iqlim hədəflərinə töhfə vermək baxımından əlamətdardır. Azərbaycanın bu sahədə apardığı fəaliyyət iqlim dəyişmələrinə qarşı beynəlxalq mübarizəyə real töhfədir. Beləliklə, Prezidentin Xankəndidəki çıxışı həm təhlükəsizlik və ədalət, həm də ekoloji baxımdan gələcəyə yönəlik strateji çağırışlar kimi dəyərləndirilməlidir.

Azər ALLAHVERƏNOV,
Milli Məclisin deputatı.